

УДК 711.1:711.4:711.5

д.е.н., проф. Димченко О.В.,
канд. архит. проф. Семенов В.Т., Биченко Л.А., Панкеєва А.М.,
Харківський національний університет
міського господарства імені О.М. Бекетова

АГЛОМЕРАЦІЇ: СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ І УПРАВЛІННЯ

Розглядається сучасний стан та перспективи розвитку агломерацій. Представлено узагальнену схему формування етапів розвитку агломерацій, реалізація якої буде направлена на вирівнювання рівня розвитку окремих територій, що входять до складу агломерацій, а також забезпечення реалізації пріоритетних проектів розвитку.

Ключові слова: агломерація, урбанізація, адміністративно-територіальний устрій, механізм управління, моделі управління агломераціями, розвиток.

Актуальність теми. Сьогодні більш ніж у 80-ти країнах світу спостерігається тенденція формування нового типу управління великим містом, який розглядається не тільки як управління на державному, регіональному чи місцевому рівнях, але і як управління на агломераційному рівні. Саме в агломераціях стрімкими темпами зростають економічні, екологічні, соціальні та громадсько-політичні проблеми. Тому розробка і реалізація ефективної міської політики не може бути забезпечена без надійного науково-методичного фундаменту, аналізу і використання закордонної практики. Актуальним залишається питання взаємодії місцевих органів влади різних адміністративно-територіальних одиниць, які входять до складу агломерації. Необхідною передумовою соціально-економічного розвитку агломерацій є розробка форми взаємодії і механізму управління ними.

Огляд попередніх публікацій. Багато фахівців досліджують різноманітні аспекти регіонального розвитку, у тому числі, і тенденції розвитку міських агломерацій. Так, сучасним проблемам урбанізації та розвитку територій присвячено багато наукових праць визначних зарубіжних і вітчизняних дослідників. Агломерації досліджують Є.С. Губанова, В.А. Ільїн, С.І. Іщук, Г.М. Лаппо, Н.В. Петров, Е.Н. Перцик, З.С. Сіройч, В.М. Лексін, І.Л. Парасюк та інші. Аналіз літературних джерел показав, що розвиток агломерацій проходить більш швидкими темпами, порівняно з регіонами. Однак в управлінському плані регіонами вважаються лише одиниці першого адміністративно-територіального поділу. Тому суперечності управлінського і

економічного розвитку вимагають вироблення нових шляхів взаємодії різних управлінських рівнів. Тобто не лише на регіональному рівні має реалізовуватися принцип регіонально-економічної забезпеченості та саморозвитку, до цього процесу слід залучати і агломерації як центри соціально-економічного розвитку.

Мета та завдання дослідження. Управління розвитком агломерацій повинно бути спрямоване на досягнення стратегічних цілей та задач, адаптацію економіки регіону до змін, що відбуваються у зовнішньому і внутрішньому середовищі, забезпечення реалізації пріоритетних проектів розвитку.

Тому основними напрямками в управлінні агломераціями повинні бути: регулювання росту економічних, екологічних, соціальних і політичних проблем; перерозподіл фінансових потоків у межах агломерації; зменшення диференціації у доходах населення; впровадження нових інноваційних форм і методів управління міською агломерацією.

Окреслена мета і завдання дослідження дають можливість більш об'єктивно відслідкувати тенденції розвитку агломерацій і запропонувати пріоритетні дії і заходи щодо їх управління.

Основний зміст роботи. Необхідною складовою дослідження розвитку агломерацій та управління ними є розробка етапів вирішення першочергових завдань. Доцільно представити узагальнену схему розвитку агломерацій, яка передбачає поетапне її формування (рис.1).

Рис. 1. Узагальнена схема формування етапів розвитку агломерацій (Авт.)

Слід зазначити, що усі країни світу характеризуються суттєвими територіальними відмінностями, зокрема, великою своєрідністю спеціалізації та структури виробництва, які обумовлені природними, економічними, соціальними, історичними умовами. На цій об'єктивній основі розвивається внутрішньодержавний територіальний поділ праці та формуються своєрідні природно-господарські утворення, які характеризуються певною спеціалізацією. Для того, щоб оцінити темпи розвитку і відслідкувати основні тенденції соціально-економічного розвитку, необхідно визначити передумови створення агломерацій.

Перший етап. Аналіз передумов розвитку агломерацій та очікуваний результат їх функціонування. Сучасні науковці досліджують територіально-виробничу систему як форму взаємодії різних адміністративно-територіальних одиниць, пов'язаних між собою економічними, фінансовими, організаційними і технологічними зв'язками. Територіальна організація країни здійснюється шляхом поділу всієї території на частини - територіальні одиниці, які є просторовою основою для утворення та діяльності відповідних органів державної влади та органів місцевого самоврядування. При цьому просторові чинники впливають на середовище, в якому здійснюється господарська діяльність територіально-виробничої системи [14].

Серед просторових форм організації господарства виділяють різні типи територіально-виробничих комплексів, які є частиною господарства країни. До таких форм науковці відносять агломерацію як складну просторову форму організації господарства, в якій відбуваються технічні і економічні зв'язки між населеними пунктами, що входять до її складу. Агломерації об'єднують промислові і транспортні вузли, системи комунікацій міста і прилеглих територій. В них спостерігаються сучасні тенденції до розвитку і розміщення продуктивних сил, використовуючи наявний ресурсний потенціал всіх об'єднань населених пунктів.

На нашу думку, необхідними умовами розвитку агломерацій є вирішення передумов їх становлення та очікувані результати розвитку (рис.2).

Вважаємо, що агломераційний розвиток можна розглядати як динамічний процес комплексного розвитку території, від якого виграватиме і місто (вирішення міських проблем: винесення частини виробництва за межі міста, створення об'єктів транспортної та комунально-господарської інфраструктури, розвиток рекреаційних центрів, тощо), і периферія (більш високий рівень інженерно-технічного, соціально-культурного обслуговування та рівня і якості життя населення).

Рис. 2. Складові розвитку агломерації (Авт.).

Другий етап. Використання закордонного досвіду кращих практик управління розвитком агломерацій. Для порівняння розвитку агломерацій нашої країни з іншими державами, доцільно звернутися до закордонного досвіду. Як зазначає І. Парасюк [20], інші держави світу, терміни «міська агломерація» та «агломерація» використовують у законодавчому полі на рівні адміністративно-територіальних одиниць.

Для розвитку агломерацій важливим є те, як розвиваються муніципальні утворення, які належать до агломерації. Ознайомлення із зарубіжним досвідом дає підстави відзначити такі особливості розвитку територій: зміцнюється матеріальна та фінансова основи місцевого самоврядування; муніципалітети широко застосовують економічні методи управління – місцеві податки, ліцензування, укладання контрактів на виконання муніципальних функцій з приватними фірмами, що сприяє збільшенню дохідної частини місцевих бюджетів, розвитку муніципального господарства та стимулюванню підприємницької діяльності.

Деякі країни вирішення проблеми формування належної матеріальної основи місцевого самоврядування вбачають не в укрупненні комун, а в розвитку співробітництва між ними, і таке співробітництво зазвичай здійснюється шляхом укладання угод про надання послуг та спільної діяльності в певних галузях між різними органами і рівнями місцевої влади.

Так, наприклад, у США муніципалітети вступають у контрактні відносини з іншими муніципалітетами або органами влади в таких галузях, як будівництво, протипожежна безпека, цивільна оборона, охорона здоров'я, боротьба з наслідками стихійного лиха тощо. В Ізраїлі з цією метою створюються конфедерації міст [7]. У Франції формами такого співробітництва є синдикати комун, які можуть мати моно- (прибирання сміття та його переробка, водозабезпечення тощо) чи поліпрофільний характер, та дистрикти, що здійснюють певний мінімум обов'язкових повноважень (управління житловими службами, протипожежними центрами тощо). Французьке законодавство також передбачає можливість формування міських об'єднань. Міське об'єднання відкрите для приєднання нових членів, але закон не передбачає можливості вийти з нього, воно може бути розпущене лише на вимогу кваліфікованої більшості комун (3/4 комун, що представляють 2/3 населення) [13]. Тому такий досвід буде дуже цікавим та корисним на шляху соціально-економічного розвитку агломерацій нашої держави.

У закордонній практиці використовують різні підходи до управління агломераціями. Виділяють основних чотири моделі управління, до яких можна віднести: однорівнева модель управління, дворівнева модель, багаторівнева і

договірні моделі управління. Більш детально проаналізуємо ці моделі, використовуючи закордонний досвід управління агломераціями [8]. (рис. 3).

Перша модель управління створюється на основі єдиного муніципального утворення, включаючи всю територію агломерації (один рівень місцевого самоврядування). До таких агломерацій, що застосовують однорівневу модель управління агломерацією можна віднести Лос-Анджелес, Торонто.

Друга модель управління направлена на створення у рамках агломерації муніципального утворення «другого рівня» при збереженні раніше існуючих муніципалітетів. Таку модель використовують Великий Стокгольм, Великий Монреаль.

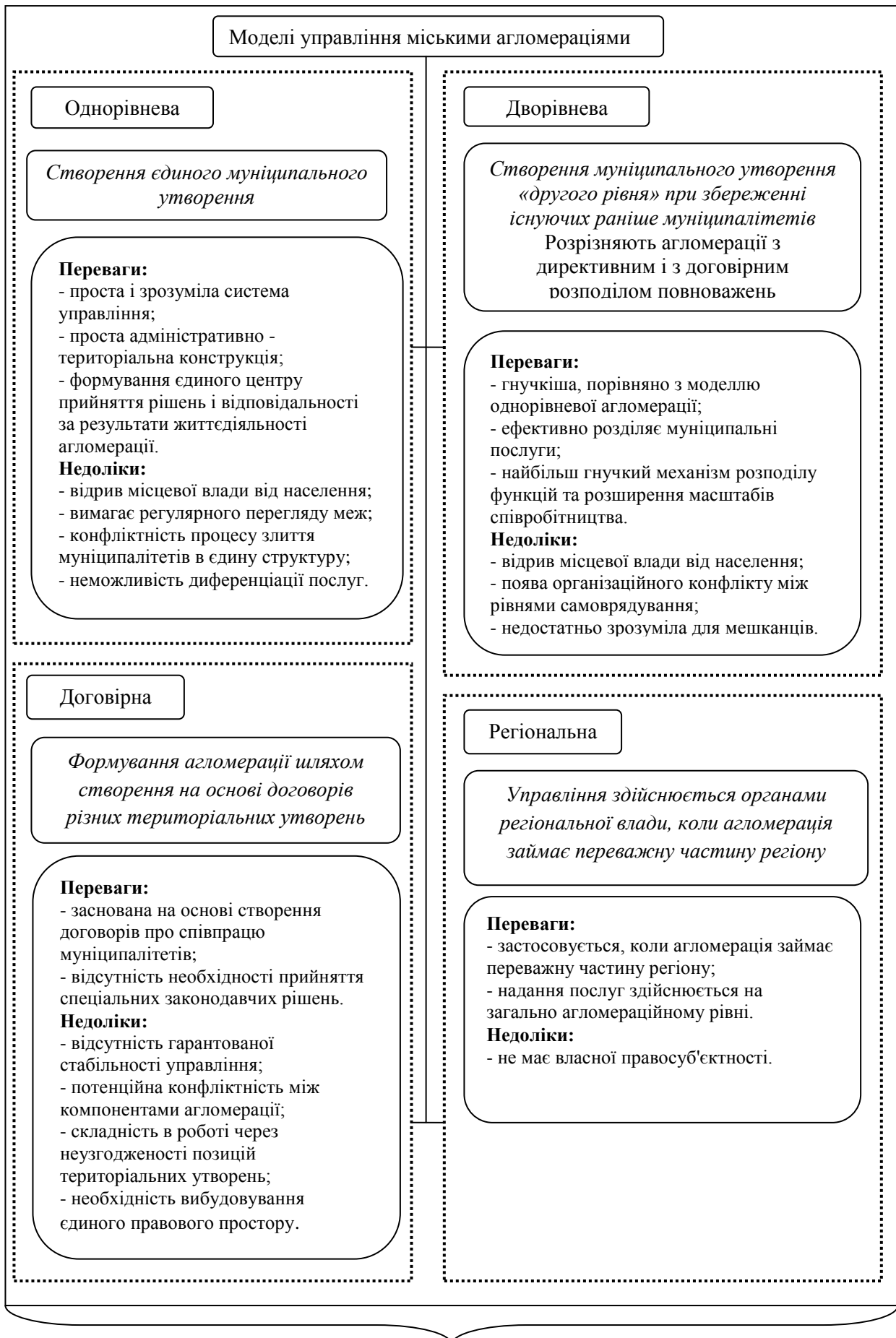
Відмінність багаторівневої агломерації від дворівневої у тому, що для управління агломерацією створено три рівні влади. Прикладом багаторівневої агломерації може бути «Великий Париж», ядро якої оточено двома поясами передмістя: малою «коронаю» і великою «коронаю». Мала «корона» містить в собі чотири департаменти (дві корони Парижа утворюють адміністративний район - Іль -де- Франс, який є спеціальним територіальним утворенням, створеним для формування агломерації).

В Іль -де- Франс виділяють урбанізований ареал, де більше 40% жителів працюють в Парижській агломерації [8]. Система управління Парижською агломерацією складається з Регіону Іль -де- Франс, управляється регіональною владою, яка обирається на шість років, а виконавчу владу регіону виконує голова регіональної влади.

Третя модель управління агломерацією – «фрагментована агломерація» (договірні агломерації), основні напрямки роботи якої – розробка стратегій розвитку територій агломерації, співпраця у реалізації інфраструктурних проектів і надання послуг окремим муніципальним утворенням на території агломерації.

Четверта модель управління агломераціями – агломерація, управління якої здійснюється органами регіональної влади. Така модель застосовується у тому випадку, коли агломерація займає переважну частину регіону, а надання багатьох послуг на загально агломераційному рівні входить в компетенцію регіональної влади, переважає регіональна влада в системі управління агломерацією.

Як показує досвід розвитку агломерацій, найбільш ефективними є ті моделі управління, які забезпечують достатню гнучкість в прийнятті рішень, врахування різних інтересів територіальних утворень, збереження прав територіальних одиниць.

Продовження рис. 3.

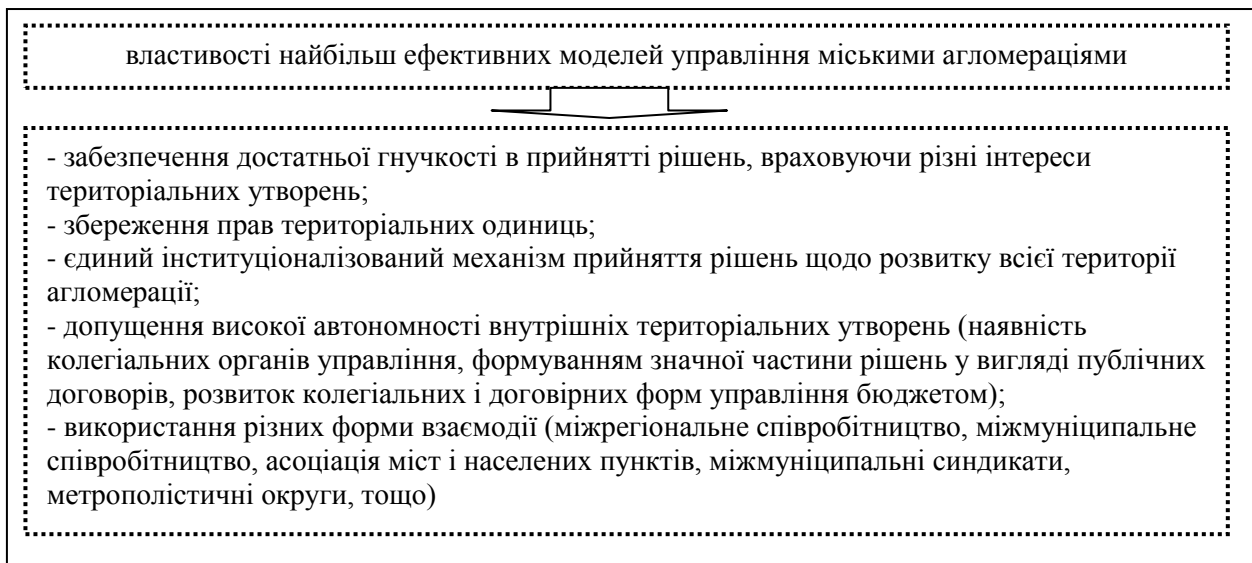

Рис.3. Моделі управління агломераціями

Третій етап. Розробка нормативно-правової бази щодо визначення основних термінів адміністративно-територіальних одиниць та механізмів управління ними. На сьогоднішній день єдиної термінології для визначення агломерації не існує. Поряд з терміном «міська агломерація», вживають терміни «локальні системи розселення», «райони великих міст», «метрополістичні ареали» та інші.

Агломерація в Україні не є ні адміністративною одиницею, ні об'єктом державного управління. Поняття «агломерація», «міські агломерації» в Конституції України не згадуються. Відповідно до пункту 13 частини першої ст. 92 Конституції України територіальний устрій України визначається виключно законом. Територіальний устрій держави є територіально-просторовою основою для утворення діяльності органів публічної влади, і Основний Закон не передбачає можливості утворення місцевих органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування на рівні «міських агломерацій» [17]. Цілком практичного змісту ці поняття можуть набути лише після прийняття Верховною Радою України окремого закону чи кількох законів, наприклад «Про адміністративно-територіальний устрій» та «Про агломерацію населених пунктів» [21].

Офіційне визначення терміну «міська агломерація» дано в Постанові Кабінету Міністрів України від 17 березня 2000 р. № 521 «Про Основні напрями забезпечення комплексного розвитку малих монофункціональних міст». В даному документі «міська агломерація – це компактне територіальне розміщення міських населених пунктів, об'єднаних інтенсивними господарськими, трудовими і культурно-побутовими зв'язками» [19].

Аналізуючи основоположні документи міжнародних організацій треба відмітити їх нечітку позицію стосовно міських агломерацій. Зокрема, у Містобудівній Хартії Співдружності Незалежних Держав тільки декларуються наміри щодо створення системи нормативно-правових документів, що забезпечують регулювання містобудівної діяльності, спрямованих, в тому числі, на оптимальне використання територій та продуктивних сил [9]. В Декларації про міста та інші населенні пункти визначається, що процес урбанізації у світі привів до концентрації населення у міських агломераціях, які страждають відсутністю координації органів управління відповідних територій, а з іншого – обмежуються лише заклик до органів влади у великих міських агломераціях організувати більш справедливе, налагоджене і функціональне життя у містах [11].

Можна визначити, що агломерація – це складна система, яка вимагає спільного управління та координації управлінської діяльності, тобто створення органу, який повинен здійснювати якщо не менеджмент, то принаймні одну із головних функцій - координацію процесів у системі [3]. Тому у науковій літературі зустрічається термін «адміністративна агломерація», яка розглядається як субрегіон в межах адміністративно територіальних одиниць, що формують агломерацію де діють принципи субрегіонального партнерства [1].

Четвертий етап. Формування територіально-адміністративних одиниць у відповідності до єдиної європейської системи класифікації і визначення пріоритетів управління розвитком агломерацій.

Досвід реформування адміністративно-територіального устрою в Європі мають багато країн. Крім визначення статусу великих міст воно стосувалося кількості муніципалітетів, чисельності населення в них у відповідності до єдиної європейської системи класифікації *Nomenclature of Territorial Units for Statistics* (Номенклатура територіальних одиниць для статистики (NUTS), яка була розроблена з метою надання певним територіям (передусім, найвідсталішим) фінансової допомоги ЄС. NUTS, що сприяє чіткому визначенню територіальних одиниць різного рівня розвитку і поділяє їх на п'ять рівнів. Зокрема, у Німеччині протягом 1965-1975 рр. кількість муніципалітетів зменшилася з 25,0 до 8,5 тис., у Данії – з 993 до 275, у Нідерландах (1980-1991рр.) – з 811 до 504, у Греції (1997-2000 рр.) – з 5343 до 1033, у Швеції – з 2500 до 289 [9]. Регіони першого рангу NUTS1 – це суб'єкти федерації, автономні утворення, великі регіони. Регіони другого рангу NUTS 2 – провінції, департаменти, урядові округи, приблизно відповідають українським областям. Регіони третього рангу – NUTS 3 – графства, префектури тощо, приблизно відповідають групі українських адміністративних

районів. NUTS4-5 – місцеві одиниці регіональної статистики ЄС. Ці рівні у системі NUTS не у всіх випадках є тотожними до територіально-адміністративного устрою держав-членів ЄС [13]. Проте, саме рівень NUTS2 вимагає якомога повної відповідності уніфікації адміністративно-територіального поділу держав-членів ЄС згідно з критеріями регіонального поділу NUTS 2 Європейського Союзу, оскільки від виконання цієї умови залежить надання фінансування і дотацій з фондів ЄС. Така відповідність є необхідною умовою для тих держав Центрально-Східної Європи, які готуються до вступу в ЄС. Саме так, наприклад, Польщі довелося приводити у відповідність до рівня NUTS2 свої воєводства, які до реформування були занадто дрібними (300-500 тис. населення замість 0,8 -3,5 млн. чоловік). Практично всі області в Україні відповідають рівню NUTS2. Однак, слід знов наголосити на особливостях побудови самоврядних інституцій великих міст, які не відповідають класифікації NUTS і не мають статусу міст-регіонів згідно українського законодавства. При цьому зовсім відсутні в українському законодавстві і терміни «міська агломерація» і «агломерація», що теж потребують свого визначення, а значить врахування місця таких утворень у регіональному розвитку.

Загалом в ЄС, рівні NUTS відповідають чисельності населення в адміністративно-територіальних одиницях, перші три рівні класифікації стосуються регіонів [9]:

- NUTS I – від 3 000 000 до 7 000 000;
- NUTS II – від 800 000 до 3 000 000;
- NUTS III – від 150 000 до 800 000.

Але ця система територіального поділу регіонів опирається на вже існуючий адміністративно-територіальний поділ у країнах – членах ЄС, що не є у повній мірі характерним для України. Класифікація NUTS є основою для ведення регіональних економічних розрахунків у суспільно-економічній сфері. Також класифікація NUTS використовується для задоволення потреб регіональної політики ЄС. Регіони, що отримують фінансування зі структурних фондів, класифікуються згідно зі статистикою NUTS.

EUROSTAT у 2008 році офіційно зареєстрував у 27 країнах ЄС 1657 субнаціональних адміністративно-територіальних одиниць на рівнях NUTS 1-3. До рівня NUTS 1 віднесено 95 найбільших регіонів в структурі держав-членів ЄС; NUTS 2 – 271 регіон; NUTS 3 – 1291 [9]. Ця система класифікації адміністративно-територіальних одиниць дозволила забезпечити в країнах ЄС прозору та ефективну модель статистичного моніторингу, однак її важко використати в Україні – виникає необхідність зміни адміністративно-

територіального устрою, що на сьогодні є актуальною, але дуже складною проблемою.

Фактично всі вищеперераховані фактори відповідають теперішньому стану територіальної організації влади в Україні. Тому досвід реформування адміністративно-територіального устрою, а значить і зміни пріоритетів регіональної політики є досить важливим для нашої держави.

П'ятий етап. Впровадження механізму взаємодії органів державної влади і органів місцевого самоврядування з різними інститутами та бізнесом з метою реалізації програм рівномірного соціально-економічного розвитку територій агломерації (процес децентралізації влади). Рівномірний розвиток можливий лише за умови цілеспрямованого розвитку всіх її елементів, що є складовими соціально-економічної системи регіону. Територіально-управлінськими складовими будь-якої країни є адміністративно-територіальні одиниці (АТО), що формують територіальний устрій.

З розвитком ринкових відносин поступово відбуваються процеси територіальної децентралізації влади та поділ повноважень між рівнями управління. Управління адміністративно-територіальними одиницями направлене на регулювання процесів рівномірного економічного і соціального розвитку територій, що входять до складу агломерації.

Сучасна ситуація в Україні вказує на необхідність територіальної інтеграції у напрямку об'єднання територіальних громад різних населених пунктів у складну соціально-економічну систему. Українське законодавство обмежує об'єднання населених пунктів, окрім сільських для вирішення спільних економічних і соціальних питань розвитку [21]. Тому управлінсько-організаційне забезпечення функціонування об'єднання потребує розробки моделі управління, яка б забезпечила представництво і захист інтересів всіх населених пунктів, що входять до складу міської агломерації.

Для реалізації поставлених цілей розвитку міських агломерацій пропонується створення моделі співпраці адміністративно-територіальних одиниць в межах агломерації. Така модель співпраці являє собою форму взаємодії двох або більше адміністративно-територіальних одиниць в межах відповідної агломерації, які об'єднують свої ресурси, що є у їх власності, спільно управляють виробництвом і комунальною власністю, розподіляють прибутки і несуть спільну відповідальність за своїми зобов'язаннями. Тобто, агломераційне партнерство буде договірною складовою між учасниками, яке буде діяти у правовому полі.

У агломераційному партнерстві учасники зможуть мати право обирати одну або декілька сфер спільної діяльності у напрямку розвитку комунального сектору економіки (утилізація відходів у населених пунктах, водопостачання,

транспорт, зв'язок, освіта, медицина) тобто мати одноцільовий і багатоцільовий характер їх діяльності. Розвиток агломерацій повинен здійснюватися у рамках єдиної системи стратегічного планування кожної адміністративно-територіальної одиниці, яка входить до відповідної агломерації. Цей розвиток передбачає узгодження дій відповідних органів влади. Тому необхідно визначити організаційний механізм формування майнових відносин між владними органами у агломерації.

Для функціонування організаційного механізму необхідно створити орган, який буде мати управлінські функції щодо володіння, користування і розпорядження майном, що є у власності адміністративно-територіальних одиниць агломерації. Новостворена організаційна структура повинна мати свою стратегію розвитку, а також мати зв'язки із зовнішнім середовищем. Для такої організаційної структури пропонується дати назву «Агломераційний комітет» як дорадчий орган при обласній раді, яка делегує частину своїх повноважень у сфері управління власністю територіальних громад міської агломерації. Діяльність Агломераційного комітету має бути направлена на систематизацію і аналіз фінансових звітів діяльності комунальних підприємств, а також надання пропозицій щодо доцільності використання майна комунальних підприємств і форм управління комунальною власністю територіальних громад. Агломераційний комітет створюється рішенням відповідної обласної ради місцевого самоврядування. Дорадчий орган має право створювати робочі групи та залучати до роботи в них представників місцевих органів влади, комунальних підприємств, установ і організацій (за згодою). Учасники Агломераційного комітету мають право отримувати в установленому порядку необхідну інформацію та матеріали для його функціонування від керівників комунальних підприємств і органів влади. Першочерговим завданням у створенні Агломераційного комітету є встановлення етапів його формування (рис.4).

Наприклад, для Харківської міської агломерації можливе створення Агломераційного комітету як дорадчого органу при Харківській обласній раді, так як відповідно до Основного Закону України, ст.140 Конституції України визначено: «...обласна рада є органом місцевого самоврядування, що представляє інтереси територіальних громад сіл, селищ, міст...». Тому на першому етапі створення цього органу потрібно уникнути суперечностей у правовому полі [15].

Розробка рівнів управління Агломераційним комітетом дозволяє створення організаційної структури у цьому органі.

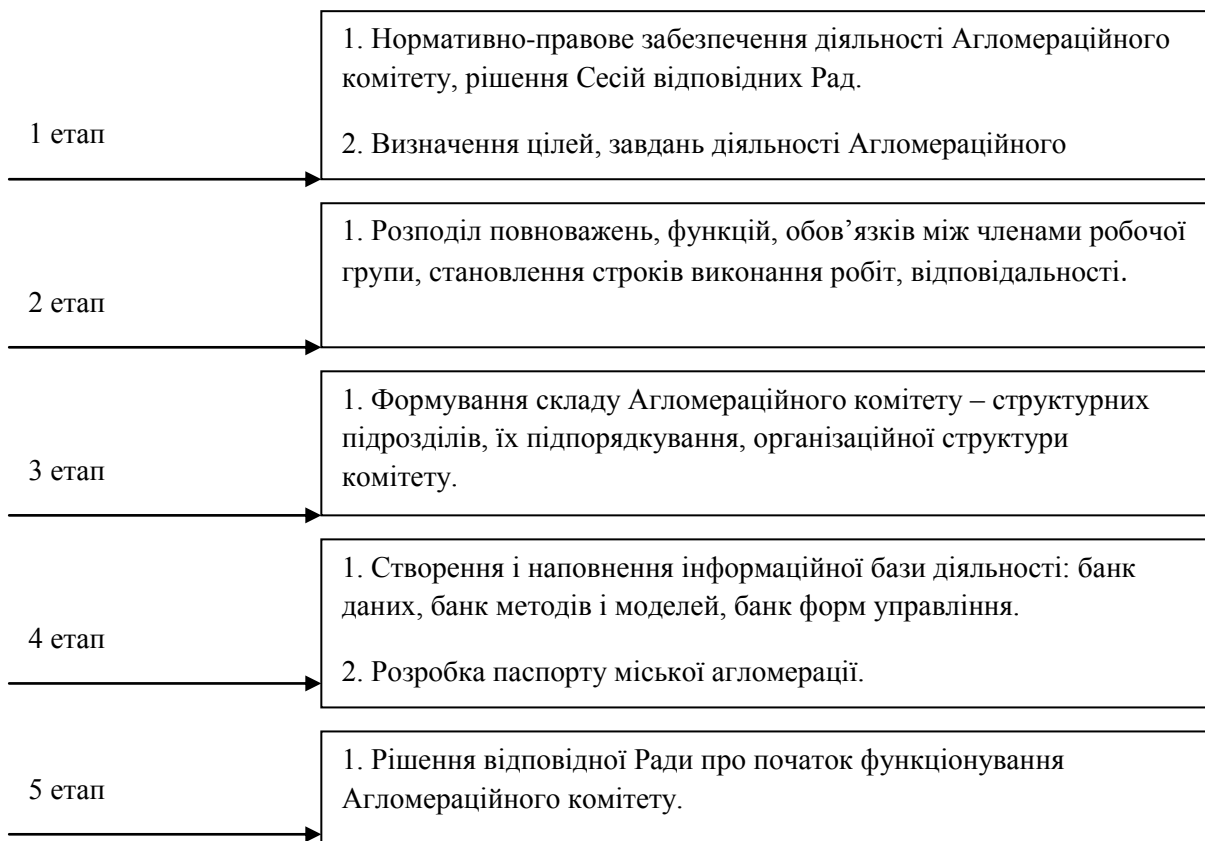

Рис. 4. Процес формування Агломераційного комітету

Висновки:

Підводячи підсумки, можна зауважити, що нинішня державна політика регіонального розвитку в Україні себе вичерпала, а нова ще поки не з'явилася. У цій ситуації перед українською державою встає питання про характер політики регіонального розвитку. З урахуванням досвіду європейських країн пропонується декілька варіантів розвитку нової політики:

1. Впровадження ефективних моделей управління розвитком агломерації, діяльність яких буде направлена на вирівнювання рівня розвитку окремих територій, що входять до складу агломерацій.

2. Перехід до стимулюючого розвитку за досвідом європейських країн. Наприклад, коли заохочуються місцеві ініціативи (система грантів, міські проекти), що формують, у першу чергу, середовище життя, а не окремі технологічні комплекси.

3. Прийняття нових схем адміністративного, просторового розвитку (реорганізація на території України регіонів і необхідних для них господарських комплексів і інфраструктур, міжрегіональні утворення у вигляді агломерацій, формування «квазікорпорацій»).

Для забезпечення соціально-економічного розвитку агломерацій, необхідно забезпечити поліпшення інвестиційної привабливості регіонів, міст,

сел, селищ, гармонізації усіх галузей виробництва, установлення відносин підтримки і співробітництва між органами влади, суб'єктами господарювання всіх форм власності і населенням. Отже, налагодження взаємовигідних стосунків між прилеглими територіями в межах агломерації є об'єктивною необхідністю і створює додаткові можливості для залучення інвесторів у агломерацію.

Література:

1. Агломерации России [Електронний ресурс]. // Режим доступу : <http://www.humanities.edu.ru/>
2. Алексеев В.М. Система управління комунальним майном потребує вдосконалення [Текст] // Сучасні проблеми управління: Зб. матеріалів II Міжнар. наук.-практ. конф. / Уклад: Б.В.Новіков, І.І.Федорова та ін. – К.: ІВЦ «Політехніка», 2003. – Ч. 1. – С.168–169.
3. Бабаєв В. М. Агломерація міська / В. М. Бабаєв, В. В. Корженко, Л. В.Хашієва // Енциклопедія державного управління: у 8 т. – Т. 5: Територіальне управління. – Х.: Вид-во ХарПІ НАДУ «Магістр», 2011. – 408 с.
4. Бабаєв В.М. Адміністративно-територіальний устрій та розвиток регіону (концептуальні основи та методологія) [Текст]: монографія / В.М. Бабаєв, Л.Л. ТОВАЖНЯНСЬКИЙ та ін. – Харків: НТУ «ХПІ», 2006. – 316 с.
5. Бабаєв В.М. Регіональний економічний розвиток в контексті проведення економічних реформ в Україні. [Текст] / В.М. Бабаєв, Л.А. Биченко // Науковий журнал «економічний часопис». - Київ: «Софія-А», 2011, №1-2. – С. 20-22.
6. Биченко, Л. А. Комунальна власність як основа забезпечення економічного і соціального розвитку муніципальних утворень. [Текст]. / Л. А. Биченко // Європейські орієнтири муніципального управління: матеріали науково-практичної конференції за міжнародною участю 14 березня 2008 р. - Київ: АМУ, 2008. – 312 -314 с.
7. Воронин, А. Г. Муниципальное хозяйство и управление: проблемы теории и практики [Текст] / А.Г. Воронин. – М.: Финансы и статистика, 2003. – 176 с.
8. Вікіпедія [Електронний ресурс].-Режим доступу: <http://uk.wikipedia.org/wiki>
9. Градостроительная Хартия Содружества Независимых Государств. – Минск, 4 июня 1999г. (№ 997_341) - [Електронний ресурс] – Режим доступу – http://zakon4.rada.gov.ua/rada/show/997_341
10. Губанова Е.С. Питання розвитку міської агломерації. [Електронний ресурс] / Е.С. Губанова, С.А. Селякова. // Режим доступу : <http://library.vscs.ac.ru>.
11. Декларация о городах и других населенных пунктах в новом тысячелети. Принята резолюцией S-25/2 специальной сессии Генеральной Ассамблеи от 9 июня 2001 года [Электронний ресурс]: Режим доступа: <http://zakon4.rada.gov.ua/>
12. Державний комітет статистики України.— Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>
13. Дорогунцов, С. І. Розміщення продуктивних сил України: Навч.-метод. посібник для самост. вивч. дисц. / С. І. Дорогунцов, Ю. І. Пітюренко, Я. Б. Олійник та ін. — К.: КНЕУ, 2000. — 364 с.
14. Європейська Хартія місцевого самоврядування : ратифікована законом України від 15 лип. 1997 р. № 452. – Режим доступу : zakon.rada.gov.ua.
15. Закон України «Про стимулювання розвитку регіонів» [Електронний ресурс] // Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua>
16. Конституція України. – Харків. [Текст] : ФОРМ Стеценко І.І., 2010. – 48 с.
17. Нецадин А. Городские агломерации как инструмент динамического социально-экономического развития регионов России. [Электронный ресурс] // Режим доступу: www.fa.ru/

18. Постанова Кабінету Міністрів України Про Основні напрями забезпечення комплексного розвитку малих монофункціональних міст, від 17.03.2000р., № 521. – Офіційний вісник України від 07.04.2000. – 2000, № 12, ст. 471
19. . І. Парасюк. Економіко-правові аспекти понять «агломерація» та «міська агломерація» в українському законодавстві// Економічний вісник Донбасу №1 (27), 2012, с. 89-89
20. Проект закону України Про адміністративно-територіальний устрій. - Режим доступу: <http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/>
21. Семенов В.Т. Современные проблемы развития городских агломераций (на примере Харьковского региона). [Текст] / В.Т. Семенов // Информационно-аналитический журнал «Вестник МАГ». - Москва: «Галерея», 2011, №4-(32). – С. 12-13; 66-68.

Аннотация

В статье рассматривается современное состояние и перспективы развития агломераций. Представлено обобщенную схему формирования этапов развития агломераций, реализация которой будет направлена на выравнивание уровня развития отдельных территорий, которые входят в состав агломерации, а также обеспечение реализации приоритетных проектов развития.

Ключевые слова: агломерация, урбанизация, административно-территориальное устройство, механизм управления, модели управления агломерациями, развитие.

Annotation

The article discusses the current state and prospects of agglomerations. The generalized scheme of formation stages in the development of agglomerations, the implementation of which will focus on the alignment of the level of development of individual territories that are part of the metropolitan area, as well as ensuring the implementation of priority development projects.

Keywords: agglomeration, urbanization, administrative-territorial structure, mechanism, management models agglomerations development.